

Mirosław Kisiel

Sztuka współczesna w orbicie zainteresowań młodego pokolenia

Nauczyciel i Szkoła 1-2 (30-31), 206-215

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mirosław Kisiel

Sztuka współczesna w orbicie zainteresowań młodego pokolenia

Dynamika zmian ekonomicznych, społeczno-kulturalnych i cywilizacyjnych skłania nauczycieli przedmiotów artystycznych i animatorów sztuki do poszukiwań nowych rozwiązań w dziedzinie edukacji, której głównym zadaniem jest przygotowanie młodych ludzi do życia we współczesnej rzeczywistości. Umożliwienie integralnego rozwoju wszystkich sfer osobowości ucznia, zwrócenie większej uwagi na jego potrzeby duchowe, kształcenie zmysłów, umiejętność kierowania emocjami i szybkiego reagowania na nowe zjawiska. Przed współczesną edukacją stoi zadanie stworzenia dogodnych warunków do zaspokojenia naturalnych potrzeb estetycznych dzieci i młodzieży poprzez nauczenie ich rozumienia i przeżywania piękna sztuki, artystycznych wartości dzieł, różnych rodzajów emocji w nich zawartych. W polskiej pedagogice muzycznej poszukuje się skutecznych rozwiązań artystycznych, metodycznych i metodologicznych zmierzających w kierunku podnoszenia jakości i efektywności procesu nauczania muzyki i plastyki.

Wychowanie estetyczne stanowi jeden ze składników wychowania i wielostronnego kształcenia. Rozumiane jest ono jako ogół świadomych oddziaływań na wychowanka i jego działań własnych, w których wartości estetyczne i artystyczne wykorzystuje się do pogłębienia życia uczuciowego, rozwoju aktywności twórczej i samoekspresji. Umożliwia również kontakt z różnymi dziedzinami sztuki¹. Potrzeba doznań estetycznych rodzi się zdaniem S. Szumana z samego obcowania z dziełami sztuki. A proces wstępowania w jej świat polega nie tylko na aspekcie przeżywania lecz na pielęgnowaniu i rozwijaniu twórczej aktywności wychowanków bądź do samorodnej i swobodnej, bądź też inicjowanej, kierowanej i rozwijanej². B. Suchodolski jeden z twórców polskiej koncepcji wychowania estetycznego stwierdza: „Nie tylko wychowanie ma służyć sztuce, ale to właśnie sztuka ma służyć wychowaniu”³.

W tym miejscu wypada opowiedzieć się za sztuką jako podręcznikiem życia, „... który pobudza i niepokoi, zmusza do myślenia, działa na zmysł i wyobraźnię,

¹ W. Okoń, Nowy słownik pedagogiczny. Warszawa 1996, s. 320.

² S. Szuman, O sztuce i wychowaniu estetycznym. Warszawa 1962, s. 65.

³ B. Suchodolski, Wychowanie dla przyszłości. Warszawa 1968, s. 55.

zaostrza ciekawość zarówno do świata, jak i w stosunku do samego siebie, wymaga samodzielności, krytycyzmu, wrażliwości, towarzyszy samokształceniu i samopoznaniu człowieka⁴.

Sztuka wprowadzona do szkół i programów szkolnych niemniej skutecznie i atrakcyjnie powinna działać nie tylko w ramach zajęć lekcyjnych ale również zajęć pozalekcyjnych. I. Wojnar uważa, że wymuszona w tym zakresie współpraca szkoły z placówkami i instytucjami upowszechniającymi sztukę pozwoli przełamać barierę oddzielającą szkołę od życia kulturalnego i kulturalnych instytucji, stwarzając nowe sytuacje wychowawcze o charakterze swobodnym i otwartym⁵.

Horyzonty sztuki współczesnej

Sztuka ulega nieustannym przemianom i charakteryzuje się dwoistością dynamiki procesów: powstawaniem nowych dziedzin i zjawisk oraz modyfikacją dziedzin podstawowych w jedności z techniką. Intermedia nie mieszczące się w konwencjonalnych kategoriach artystycznych dają początek nowym syntetycznym jakościom artystycznym. Coraz powszechniejsza obecność audiowizualności w dzisiejszej kulturze, sztuczność sztywnego rozdzielania różnych dyscyplin sztuki niezgodna z prawidłowościami funkcjonowania form ekspresji, programowe bazowanie w mediach na wrażeniach szybkich, nie podlegających refleksji, uniemożliwiających skupienie narzucają edukacji uwzględnienie problemu integracji sztuki i jej środków, wskazywanie dokonań szczególnie wartościowych. Tym, co wydaje się na tej drodze niezbędne, jest kształcenie „uważności” w kontakcie ze światem, nastawienia na bogactwo jego jakości, skupienia na doznaniu, kontemplacji pozwalającej przekroczyć granice wrażeń powierzchniowych, przypadkowych, najsilniejszych. Mieczysław Wallis określa współczesną sztukę syntetyczną jako:

- zacieranie się granic między poszczególnymi sztukami i rodzajami artystycznymi oraz łączenie ze sobą różnych sztuk, ich „programowa nieczystość”,
- polaryzacja postaw wobec rzeczywistości, czyli równoczesność tendencji realistycznych i „antyrealistycznych”,
- rozdzielnosc postaw wobec budowy dzieła sztuki, czyli równoczesność tendencji do pełnej swobody kompozycyjnej i do rygoryzmu,
- rosnące odwoływanie się do czynnego udziału odbiorcy,
- aleatoryzm, czyli pozostawienie pewnych elementów w procesie twórczym przypadkowi,
- antyestetyzm, czyli odwrót od uznanych kanonów piękna⁶.

⁴ I. Wojnar, *Sztuka jako podręcznik życia*. Warszawa 1984, s. 12.

⁵ E. Rogalski, *Muzyka w pozaszkolnej edukacji estetycznej*. Bydgoszcz 1992, s. 20.

⁶ I. Chyła-Szypułowa, *Integracja sztuk w dydaktyce recepcyjnej*. „JSME” 2000 nr 1, s. 66.

Współcześnie zauważa się, że programy upowszechnienia tradycyjnych gatunkowo dzieł starają się odtworzyć ich kontekst kulturowy, przybliżyć sytuację estetyczną, w jakiej i dla jakiej powstały. Muzea stosują teatralizację wewnątrz i sytuacji, w których „statyści” w strojach z epoki, odpowiednio „odgrywają” rekwizyty i przestrzenie, symulując doświadczenie sprzyjające głębszemu przeżywaniu prezentowanych eksponatów. Formy typu „światło i dźwięk” weszły już na trwałe w scenariusze popularyzacji znaczących kulturalnych miejsc. Bardzo często są to koncerty w starannie budowanej scenarii, precyzyjnie zaaranżowanej ze względu na doznania wielu zmysłów. Przytoczone przykłady są dowodem integracji, istnienia tzw. pogranicza. Nie można zapominać, że pojawiająca się w kontekście tradycyjnej klasyfikacji sztuki kategoria kiczu (mass media, multimedia, reklama, graffiti) oznacza m.in. łatwość wywoływania wrażeń i emocji, często przez zwielokrotnienie środków.

Muzykę XX wieku również cechuje wielość stylów i konwencji artystycznych, między innymi dodekafonia, technika serialna, punktualizm, aleatoryzm i collage. Każdy z nich ma odmienną technikę komponowania. Odmienna ich treść stanowi podłoże integracji, już nie płynna linia melodyczna, lecz własności kolorystyki dźwiękowej pełnią najważniejszą funkcję i jakże często w swych założeniach korespondują ze sztukami plastycznymi (np. punktualizm A. Weberna). Kolejnym przykładem integracji treści pozamuzycznych w sztuce jest twórczość J. Cage’a. Uzyskał on różnorodność dziedzin artystycznych, między innymi poprzez malarstwo, taniec, film, recytacje poetyckie, oraz wprowadza inne pomysły twórcze⁷.

Sztuka współczesna w edukacji

Człowiek poznaje świat nie tylko rozumem, ale i w sposób bezpośredni: widzi go i słyszy, czuje go, dostrzega jako konkretne obrazy stanowiące treść żywego postrzegania rzeczywistości. Edukacja zajmuje szczególne miejsce we wnikliwym zagłębianiu się człowieka w emocjonalność przez pryzmat i wyraz sztuki. Upowszechnienie sztuki, szczególnie w oświacie, sprzyja rozbudzeniu żywych i osobistych zainteresowań w tym zakresie, poszerzenie horyzontów człowieka, jego możliwości poznania, odczuwania oraz twórczego przekształcania rzeczywistości.

W klasycznym ujęciu sztuka kojarzy się z uosobieniem piękna i dobra, synonimem życia i człowieczeństwa. Stanowi zaprzeczenie przemocy i zniszczenia, jest czynnikiem integrującym społeczeństwa i narody. Przemawiając językiem uniwersalnym stanowi platformę porozumienia między barierami politycznymi,

⁷ T.A. Zieliński, *Style, kierunki i twórcy muzyki XX wieku*. Warszawa 1981.

kulturowymi i językowymi. Dzisiaj do głosu dochodzą nowe ujęcia piękna, a w nich miejsce sztuki. W świecie postmodernistycznym sztuka wywołuje odmienne odczucia piękna, inaczej definiuje pojęcie uniwersalności, a także transcendencji czasu, kultury i miejsca. Zmiany dokonały się również w odbiorach sztuki (głównie wśród osób młodych), a także na współczesnej scenie kulturalnej⁸. W pedagogice pojawił się zarzut swoistej „nieskuteczności” dzisiejszej praktyki edukacyjnej w zakresie przybliżania młodemu odbiorcy sztuki, a także jej nieatrakcyjności dla dzieci i młodzieży, a co zatem idzie zasadniczej nieprzystawalności do ich potrzeb. Młodzi ludzie niechętnie uczą się muzyki i plastyki, programy nauczania są nieefektywnie muszą być ciągle zmieniane. Tego typu sytuacje wzbudzają liczne kontrowersje i pomimo wysiłku i jednostkowych osiągnięć trudno w skali masowej zauważyć poprawę stanu edukacji. Nie pomaga sprawie agresywna postawa mediów nastawiona na konsumpcję, lansując jednostronny typ wizerunku sztuki przesycony agresją szokowaniem i wywołaniem mieszanych odczuć⁹.

Sztuka często jest określona jako „wielka nauczycielka wyobraźni”. Z punktu widzenia filozoficznego i psychicznego wyobraźnia wiąże się ściśle z funkcjonowaniem pamięci i cechami intelektu. Wyobrażenia możemy podzielić na odtwórcze i twórcze. Wyobrażenia odtwórcze wiążą się z przypominaniem treści wyrażeniowych przechowywanych w pamięci.

Współczesna rzeczywistość edukacyjna, związana z koncepcją kształcenia zintegrowanego, coraz częściej skłania się do metod, które nie tylko zapewnią młodemu odbiorcom właściwy kontakt z muzyką artystyczną ale również określą ich postawę wobec edukacji. W ten sposób głównymi czynnikami nowoczesnego kierunku rozwoju w procesie kształcenia muzycznego stały się twórczość i osobowość młodego człowieka.

Organizacja i realizacja toku nauczania, który byłby interesujący dla dzieci i młodzieży a jednocześnie zgodny z założeniami wielostronnego kształcenia powinny zbliżyć się do spotkań nacechowanych siłą przyciągania i atrakcyjnością. Zostały one uzyskane dzięki zaangażowaniu w tym samym czasie: myślenia, odczuwania, woli i działania. Poszerzenie ich o zasadę dobrowolności uczestnictwa, uwzględnienie poziomów komunikacji (rzeczowy i emocjonalny), uznanie pozytywnego przeżycia za wartość oraz posługiwanie się różnymi środkami wyrazu zapewni nie tylko atrakcyjność spotkania, ale będzie czynnikiem stymulującym zainteresowanie młodych odbiorców sztuki, jak również wzmocni motywację do uczenia się. Ważnym elementem jest profesjonalizm wykonania oraz przygotowanie odbiorców do przeżycia.

⁸ I. Wojnar, Sztuka i edukacja -- zagrożenia podstawowe. W: Sztuka i edukacja w epoce ponowoczesnej. Red. T. Szkołut, Lublin 1995, s. 35.

⁹ A. Białkowski, Wyzwania współczesności a nowe myślenie o edukacji muzycznej. W: Problemy współczesnej edukacji muzycznej. Red. V. Przeremska, Łódź 2002, s. 5.

Animacja twórczości muzycznej i plastycznej może zostać urzeczywistniona w różnorodnych tematach. Muzyka określana jest w tym przypadku jako udźwiękowiony, zorganizowany rytmicznie przebieg czasu, a treść jej jest rozumiana jako komunikat według poglądów lub jest niejednoznaczna. W przeciwieństwie do niej sztuki plastyczne reprezentują statycznie trwającą przestrzeń, a treść przekazywana może być w sposób jednoznaczny. Synteza tych dwóch dziedzin sztuki nie jest prosta i nie jest powszechnie uprawiana, jednak jej próby są ponawiane. Przyzwyczajeni jesteśmy do działania wzroku jako zasadniczego zmysłu, a przy słuchaniu muzyki towarzyszą nam często skojarzenia wzrokowe. Współczesna sztuka wykorzystuje w pełni możliwość powiązań między światem dźwięków i form wizualnych, tworząc pewne syntezy. Rozwijające się malarstwo abstrakcyjne upodabnia się do muzyki, tworzy poetyckie obrazy barw i kształtów na takich samych zasadach skojarzeniowo-uczuciowych, na których tworzony jest świat dźwięków. W utworach współczesnych artystów plastyków widoczne są dążenia do nadania ruchu i udźwiękowania obrazów czy układów przestrzennych. Dlatego pedagogika muzyczna proponuje w początkowej fazie kontaktu uzupełnienie przekazywanych treści muzycznych skojarzeniami związanymi z treściami pozamuzycznymi tj.: malarstwo, poezja, narracja, elementy ruchu i tańca. Wyobrażenia stają się przez to bogatsze na wskutek współdziałania większej ilości analizatorów oraz dynamizowania uczuć estetycznych i sfery emocjonalnej niedoświadczonego odbiorcy. Niebezpieczeństwem wyłączenia integracyjnych działań jest pojawienie się pewnego rodzaju niewolnictwa w spojrzeniu na sztukę, które może skutecznie hamować wrażliwość młodego człowieka na piękno i bogactwo poszczególnych jej elementów. Rozmyciu wówczas ulegnie odbiór muzyki, tańca, plastyki i literatury, który dla wielu stanie się niemożliwy bez zbędnego tłumaczenia i ograniczonych spojrzeń.

Audycja formą przybliżania sztuki współczesnej młodemu odbiorcy

Audycja stanowi jednostkę programu radiowego lub pewien rodzaj koncertu mającego na celu popularyzację sztuki, a przede wszystkim muzyki¹⁰. Główne typy audycji ze względu na problematykę koncentrują się wokół: audycji informacyjnych, publicystycznych, oświatowych, literackich, teatru, muzycznych i rozrywkowych. Stosowany jest również podział audycji ze względu na słuchacza, dla którego są przeznaczone (dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych itp.)¹¹. Audycją może również być nazwany rodzaj wewnętrznego popisu np. w szkołach muzycznych¹².

¹⁰ S. Skorupka, H. Auderska, Z. Lepicka (red.), *Mały słownik języka polskiego*. Warszawa 1969, s. 23.

¹¹ R. Łąkowski (red.), *Encyklopedia powszechna*. Warszawa 1983, s. 172.

¹² A. Chodkowski (red.), *Encyklopedia muzyki*. Warszawa 1995, s. 57.

Audycję jako środka intelektualnego i estetycznego wychowania dzieci i młodzieży wprowadził T. Joteyko. W jego koncepcji repertuar audycji dostosowany był do materiału teorii muzyki, przeznaczonego dla klas starszych¹³. S. Wysocki zajmuje odmienną postawę powtarzając, że muzykę można tłumaczyć tylko przez muzykę. Stąd autor prawie nigdy nie wspomagał jej zrozumienia środkami pozamuzycznymi¹⁴. J. Baranowska-Borowa stworzyła eklektyczną koncepcję audycji muzycznych¹⁵. Autorka upatrywała lekcje jako swoiste miejsce realizacji audycji, która powinna zawierać skromne wiadomości z historii muzyki, podane w formie komentowanych koncertów. Koncepcja audycji muzycznych J. Reissa przebiegła drogę od wiedzy naukowej do praktyki szkolnej¹⁶. Artystyczną formę audycji muzycznych stworzył B. Rutkowski¹⁷. Syntezą wszystkich dotychczasowych doświadczeń na ten temat jest koncepcja audycji muzycznych T. Mayznera¹⁸. Według założeń autora audycje miały być okazją do poznawania wartościowej muzyki w artystycznym wykonaniu i równocześnie sposobnością do poznania kultury wybranego środowiska twórców. W okresie powojennym akcją przybliżania muzyki społeczeństwu, w formie koncertów szkolnych i audycji muzycznych podjęły się wyspecjalizowane instytucje tj. Biuro Koncertowe, Filharmonia, Agencje Artystyczne itp. Planowe działania w zakresie rozwoju działań muzycznych społeczeństwa przejęła szkoła. Percepcja muzyki czy słuchanie muzyki weszło na trwałe do programów nauczania. Wśród autorów publikacji propagujących w formie programu lekcje słuchania muzyki należy wymienić: C. Koziatulskiego, W. Rudzinskiego, M. Przychodzińskiej, Z. Burowskiej, L. Markiewiczza, K. Buli i in. Współcześnie nośnymi formami wprowadzania dziecka w świat sztuki w tym muzyki są koncepcje: aktywnego słuchania muzyki B. Straussa, założenia metodyki pedagogiki zabawy, propozycje przekładu znaczeniowego języka muzyki na znak plastyczny, słowo, gest, ruch taniec¹⁹. Forma happeningu, collage, teatralizacja zdarzeń to propozycje nie tylko atrakcyjne dla współczesnego odbiorcy, ale również wielce inspirujące do kształtowania oczekiwanych postaw kreatywnych.

¹³ M. Przychodzińska-Kaciazak, *Polskie koncepcje powszechnego wychowania muzycznego. Tradycje – współczesność*. Warszawa 1979, s. 96.

¹⁴ J. Prosnak, *Polihymnia ucząca. Wychowanie muzyczne w Polsce od średniowiecza do dni dzisiejszych*. Warszawa 1976, s. 118.

¹⁵ J. Baranowska-Borowa, *Szkolne audycje muzyczne. „Muzyka w Szkole” 1929*, nr 12.

¹⁶ J. Reiss, *Audycje muzyczne – cel, forma, technika. „Muzyka w Szkole” 1933-1934*, nr 7.

¹⁷ B. Rutkowski, *Muzyczne audycje szkolne. „Jednodniówka M.O.W. Liceum Krzemienieckie” 1934/35*, nr 2.

¹⁸ T. Mayzner, *Programy audycji muzycznych. „Śpiew w Szkole” 1935/36*.

¹⁹ M. Kiściel, *Aktywne formy wprowadzania dzieci w świat muzyki w edukacji kreatywnej*. W: *Diferencjacja wyćwiczenia a súvislosti*. Red. E. Petlák, S. Juszczyk. Nitra 2004, s. 301.

Projekt edukacyjny pt. *Sztuka współczesna DARWIN'S*

Celem przygotowanego programu *Sztuka współczesna Darwin's* było przybliżenie słuchaczom wiedzy o różnych przejawach i trendach ciągle rozwijającej się i ulegającej przeobrażeniom sztuki²⁰. Audycja, jako forma prezentacji stanowiła również niezwykle wdzięczny obszar poszukiwań i eksploracji doświadczeń własnych oraz umiejętności organizatorskich i warsztatowych autorów i wykonawców w zakresie przybliżania sztuki młodemu odbiorcy odbiorcy. Mając świadomość zawężonych ram przygotowanego programu dla opracowania tematu *Sztuka współczesna Darwin's* poruszono jedynie kilka wątków. W audycji zaprezentowano: artystyczną muzykę współczesną, muzykę rockową, jazz, muzykę elektroniczną. Tematy z zakresu plastyki objęły: surrealizm, twórczość Gaudiego, Dalliego i Kantora. W tańcu odszukano połączeń i różnic między klasyką a popularnością ruchu. *Happening Colage of art* pozwolił uważnie spojrzeć i prześledzić proces powstawania nowych, aczkolwiek kontrowersyjnych syntetycznych jakości artystycznych. Ale największą wartość przyniósł sam proces poszukiwania materiału, odkrywania nowych wiadomości, opracowania znanych pomysłów przy pomocy nowych środków i metod, odnajdywanie radości w procesie odtwarzania, tworzenia i adaptacji pomysłów muzycznych, plastycznych wzbogaconych teatralizacją zdarzeń oraz projektowaniem scenografii i kreowaniem ról. Nie bez znaczenia dla tworzenia audycji było wykorzystanie współczesnej techniki komputerowej – możliwości wykorzystania projekcji slajdów. Prezentacja multimedialna rozbudowywana była stopniowo, w jej skład weszły akcentowane w punktach informacje anonsowanych wystąpień oraz uzupełniające je obrazy. Dzięki ofercie programu PowerPoint dziesiątków profesjonalnych szablonów definiujących wygląd prezentacji widz miał możliwość z dużym zadowoleniem i swobodą śledzić przebieg całej prezentacji wtopionej w dramaturgię audycji. Aktywność muzyczna wykonawców to nie tylko prezentacja sprawności wokalnych, instrumentalnych i tanecznych studentów ale również manifestacja swoich możliwości plastycznych w przekształcaniu tworzywa zaczerpniętego z dostępnych materiałów (masa papierowa, sukno, bryła itp. Spoiwem aktywności muzyczno-plastycznej, tanecznej i nichowo-scenicznej było słowo. Dobór i przekazywanych treści, jak również sposób ich prezentacji z uwzględnieniem barwy głosu, dykcji, środków wyrazowych i ekspresji pozwolił przyszłym pedagogom doświadczyć moc słowa w możliwościach tworzenia nastroju audycji, trafności wypowiedzi, zasadności stawianych pytań lub puentowania akcji scenicznej. Nie bez znaczenia w opisanym zamyśle integracji sztuki była rola światła, cienia, mgieł i dymu tworzących niepowtarzalny klimat i zapewnienie ciągłości przejść między

²⁰ J. Wuttke, M. Kisiel, Audycja pt. *Sztuka współczesna „DARWIN'S”*. MCK, Mysłowice 2005.

poszczególnymi prezentacjami. Towarzysząca audycji prezentacja multimedialna składała się z 105 slajdów. Została ona przygotowana przez M. Paluszek w celu zobrazowania i uzupełnienia przedstawianych treści artystycznych. W tym miejscu należy przypomnieć, że całość imprezy wystawiono na dużej scenie w Mysłowickim Centrum Kultury.

Scenariusz audycji pt. *Sztuka współczesna Darwin's*

Wprowadzenie – M. Kisiel

1. „Amsterdam” kompozycja gitarowa z Kalvestreat - R. Polak
2. Aleatoryzm - artystyczna muzyka współczesna w kilku osłonach - A. Ujma
3. Muzyka rockowa - M. Osyra i M. Sas
4. Surrealizm w sztuce - L. Gil i J. Zyguła
5. Muzyka Jazzowa - J. K. Kowalczyk
6. Architektura według Gaudiego - G. Osyra
7. Twórczość Tadeusza Kantora – K. Basta
8. Różne oblicza tańca – G. Hajduk, G. Osyra, A. Siwczyk oraz Zespół *Conflict Zone*
9. Colage of art – Koncert na telewizor solo i orkiestrę multimedialną - zespół
10. Rytm, puls, światło i dźwięk w muzyce - K. Schön i Ł. Denisuk
11. Break dance – Zespół *Conflict Zone*

Zakończenie audycji – J. Wuttke

Rozszyfrowując tytuł artystycznego przedsięwzięcia, jakim niewątpliwie była audycja pt. DRWIN's nie sposób zauważyć, kryjących się pod tytułem, wyznaczników charakterystycznych dla sztuki współczesnej: **D** – dowolność, **A** – abstrakcjonizm, **R** – różnorodność, **W** – wielowątkowość, **I** – indywidualizm, **N** – nowatorstwo, **S** – spontaniczność.

Dzisiaj wiemy, że współczesny odbiorca chcąc, nie chcąc będzie musiał się zmierzyć z nowymi trendami w sztuce, odnaleźć swoje miejsce w jakże wyrafinowanej emocjonalności oraz zrozumieć symbolikę języka współczesnych artystów, którego znaczenie wybiega daleko w przyszłość. Prezentacja dokonań sztuki współczesnej w formie integralnego obrazu daje szansę przybliżenia jej szerokiej odbiorcy i skierowanie nań zainteresowania młodego pokolenia.

Bibliografia

- Estreicher K., Historia sztuki w zarysie. Kraków 1988.
Hollingsworth M., Sztuka w dziejach człowieka. Wrocław 1992.
Kisiel M., Media w edukacji muzycznej uczniów szkoły ogólnokształcącej. Mysłowice 2003.

Parkita E., *Recepcja muzyki artystycznej przez uczniów ogólnokształcącej szkoły podstawowej*. Kielce 2005.

Sherman R., Seldon P., *Muzyka klasyczna dla żółtodziobów*. Poznań 2000.

Szarecka G., *Muzykologia dla dzieci i młodzieży*. Warszawa 2004.

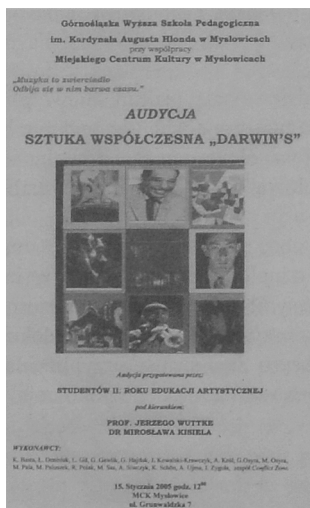
Wolański R., *Leksykon polskiej muzyki rozrywkowej*. Warszawa 1995.

Zieliński T.A., *Style, kierunki i twórcy muzyki XX wieku*. Warszawa 1981.

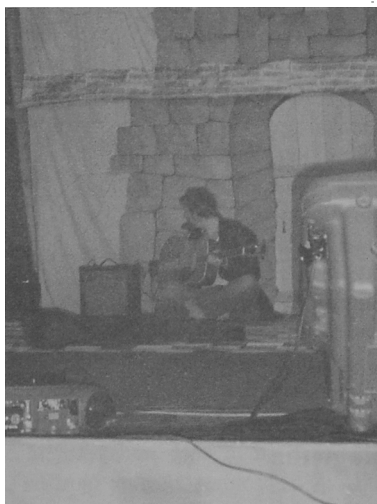
Summary

The article introduced information on theme of place of present art in orbit of interests young generations. One sketched horizons of art present and one represented her part in general education school - and extraschool. One talk overed also broadcast, as form of bringing near present arts young receivers and one presented screenplay entitled "Present Art Darwin's". In conclusion one showed weightiness of education at young receivers of consideration in contact with world of art, puttings on wealth his qualities, concentrations on experience, of contemplation permitting to cross borders of superficial impressions, accidental, most strong.

Załącznik

Rys. 1. Plakat audycji pt. DARWIN'S

Rys. 2. Amsterdam – utwór gitarowy R. Polaka

Rys. 3. Break dance – Zespół Conflict Zone

Rys. 4. Różne oblicza tańca – A. Siwczyk

Rys. 5. Rytm, puls i światło w muzyce – K. Schön

Rys. 6. Autorzy i wykonawcy audycji pt. DARWIN's